

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**
кафедра біоморфології хребетних ім. акад. В.Г. Касьяненка

ЗАТВЕРДЖЕНО
Факультет ветеринарної медицини
“04” червня 2025 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ПАТОЛОГІЧНА МОРФОЛОГІЯ ТА СУДОВА ВЕТЕРИНАРІЯ**

Галузь знань: 21 «Ветеринарія»

Спеціальність: 211 «Ветеринарна медицина» (скорочений термін)

Освітня програма: «Ветеринарна медицина»

Факультет ветеринарної медицини

Розробник: доцентка кафедри біоморфології хребетних ім. акад. В.Г. Касьяненка,
к. вет. н. Вікторія ЛІСОВА

Київ – 2025 р.

Опис навчальної дисципліни «Патологічна морфологія та судова ветеринарія»

Навчальна дисципліна «Патологічна морфологія та судова ветеринарія» ґрунтується на вивченні матеріальних основ патологічних процесів, їх причин, механізмів, динаміки розвитку і їх завершення. Прикладним аспектом дисципліни, який зіставляє відповідність структурно-функціональних змін з результатами клінічних, біохімічних і патофізіологічних досліджень з метою контролю лікувально-профілактичної роботи є вивчення нозології, морфофункціональних змін в органах, тканинах і клітинах, виявлених при патологоанатомічному розтині та гістологічному дослідженні, які є складовими патологоанатомічної діагностики хвороб.

Курс навчальної дисципліни «Патологічна морфологія та судова ветеринарія» включає загальну патоморфологію, яка вивчає патологічні процеси, спільні для багатьох хвороб і патологічних станів, спеціальну патоморфологію, яка вивчає патології різних органів і систем органів, а також патоморфологію хвороб різної етіології та основи судової ветеринарної медицини.

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь		
Освітній ступінь	магістр	
Спеціальність	211 - Ветеринарна медицина	
Освітня програма	Ветеринарна медицина	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	обов'язкова	
Загальна кількість годин	120	
Кількість кредитів ECTS	4	
Кількість змістових модулів	5	
Курсовий проект (робота) (за наявності)	курсова робота	
Форма контролю	залік, екзамен	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм здобуття вищої освіти		
	Форма здобуття вищої освіти	
	денна	заочна
Курс (рік підготовки)	3	
Семестр	6,7	
Лекційні заняття	30 год.	
Практичні, семінарські заняття	-	
Лабораторні заняття	75 год.	
Самостійна робота	15 год.	
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми здобуття вищої освіти	4 год.	

1. Мета, компетентності та програмні результати навчальної дисципліни

Мета – набуття студентами теоретичних і практичних знань щодо структурних основ загальнопатологічних процесів, патології органів і хвороб різної етіології для розуміння їх матеріальної основи, етіології, механізмів і динаміки розвитку, а також проведення посмертної діагностики і судово-ветеринарної експертизи трупів і живих тварин, продуктів рослинного й тваринного походження.

Набуття компетентностей:

інтегральна компетентність (ІК):

- здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у галузі ветеринарної медицини, що передбачає проведення досліджень;

загальні компетентності (ЗК):

- здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;
- здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;
- здатність проведення досліджень на відповідному рівні;
- здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт;
- прагнення до збереження навколишнього середовища;
- знання та розуміння предметної галузі та професії;

спеціальні (фахові) компетентності (СК):

- здатність встановлювати особливості будови і функціонування клітин, тканин, органів, їх систем та апаратів організму тварин в умовах патології;
- здатність використовувати інструментарій, спеціальні пристрої, лабораторне обладнання та інші технічні засоби для проведення необхідних маніпуляцій під час проведення патологоанатомічного дослідження;
- здатність дотримуватися правил охорони праці, асептики та антисептики під час фахової діяльності;
- здатність застосовувати методи і методики патологоанатомічної діагностики хвороб тварин для встановлення остаточного діагнозу та причин їх загибелі;
- здатність здійснювати відбір, пакування, фіксування і пересилання проб біологічного матеріалу для лабораторних досліджень;
- здатність проводити судово-ветеринарну експертизу;
- здатність оберігати довкілля від забруднення відходами тваринництва, а також матеріалами та засобами ветеринарного призначення;
- здатність застосовувати знання з біобезпеки, біоетики та добробуту тварин у професійній діяльності.

Програмні результати навчання (ПРН):

- знати і грамотно використовувати термінологію ветеринарної медицини;
- визначати суть фізико-хімічних і біологічних процесів, які відбуваються в організмі тварин у нормі та за патології;
- розуміти логічну послідовність дій та вміти оформляти відповідну документацію під час проведення судово-ветеринарної експертизи.

Компетенції 1 дня:

1. Демонструвати розуміння етичних та правових рамок, в яких має працювати лікар ветеринарної медицини, включаючи професійні аспекти, аспекти, що пов'язані з благополуччям тварин, власників тварин, громадським здоров'ям, суспільні та екологічні аспекти, пов'язані з професійною діяльністю.

2. Розуміти методи наукових досліджень, внесок фундаментальних і прикладних досліджень у науку та реалізацію принципу 3Rs (Replacement, Reduction, Refinement - Заміна, Скорочення, Удосконалення).

3. Демонструвати базові знання з організації, управління та законодавства, пов'язаного з ветеринарною практикою. Розуміти економічний та емоційний контекст, в якому працює лікар ветеринарної медицини.

4. Ефективно спілкуватися із власниками тварин, громадськістю, колегами за професією та відповідними органами, використовуючи мову, що є прийнятною для відповідної аудиторії, і дотримуватись принципів повної поваги до конфіденційності та приватності.

5. Належно оформляти клінічну документацію та документи для власників тварин, а також, за необхідності, звіти про клінічні випадки у формі, задовільній для відповідної аудиторії.

6. Ефективно працювати в складі поліпрофільної команди під час надання ветеринарних послуг та визнавати внесок усіх членів команди.

7. Вміти критично мислити, здійснювати перегляд та оцінку літератури та презентацій.

8. Демонструвати здатність критично аналізувати докази, справлятися з неповною інформацією, вирішувати непередбачувані ситуації та адаптувати знання, вміння і практичні навички до різних виробничих ситуацій.

9. Використовувати професійні здібності для сприяння розвитку ветеринарних знань та реалізації концепції "Єдине здоров'я" з метою сприяння здоров'ю, безпеці та благополуччю тварин, людини і навколишнього середовища, а також досягнення Цілей сталого розвитку ООН.

10. Демонструвати прихильність до навчання впродовж всього життя особистого удосконалення та професійного розвитку. Це включає в себе реєстрацію та рефлексію професійного досвіду, а також вжиття заходів для покращення професіоналізму та компетентності.

11. Регулярно брати участь у процесах самоаналізу та оцінювання з боку колег з метою підвищення ефективності власної роботи і роботи всього колективу.

12. Отримувати точну та об'єктивну історію окремої тварини або групи тварин, а також їх утримання та стану навколишнього середовища.

13. Збирати, зберігати та транспортувати зразки, обирати відповідні діагностичні тести, здійснювати інтерпретації та мати розуміння щодо обмеження результатів тестів.

14. Чітко комунікувати та співпрацювати з діагностичними установами, включаючи надання ними відповідних результатів для формування історії хвороби відповідного пацієнта.

15. Використовувати базове діагностичне обладнання та ефективно проводити обстеження тварин відповідно до конкретного випадку, згідно з належною практикою охорони здоров'я та біобезпеки і чинними нормативними документами. Розуміти внесок цифрових інструментів та штучного інтелекту у теорію і практику ветеринарної медицини.

16. Розпізнавати ознаки можливих захворювань тварин, що підлягають повідомленню до відповідних державних органів, зоонозів, а також ознак жорстокого

поводження з тваринами та вживати відповідних заходів, у тому числі повідомляти відповідні органи влади.

17. Правильно застосовувати принципи та оцінювати протоколи з біозахисту.

18. Належним чином виконувати асептичні процедури.

19. Визначати доречність евтаназії, виконувати її з повагою до тварини та її власників, використовуючи відповідний метод, безпечного для присутніх під час проведення цієї процедури; надавати консультації з етичних та юридичних аспектів щодо утилізації трупа.

20. Проводити розтин трупів тварин всіх поширених видів, включаючи відбір зразків, відправку їх на дослідження та оформлення звітності.

2. Програма та структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма							заочна форма					
	тижні	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
			л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
Модуль 1. Смерть і посмертні зміни. Пошкодження													
Тема 1. Вчення про смерть (танатологія)			2										
Тема 2. Пошкодження. Білкові дистрофії			2		6		3						
Тема 3. Вуглеводні та жирові дистрофії			2		4								
Тема 4. Мінеральні дистрофії			2										
Тема 5. Некроз і апоптоз			2		2		2						
Разом за модулем 1	27		10		12		5						
Модуль 2. Порушення кровообігу, лімфообігу й обміну тканинної рідини. Пристосувальні, компенсаторні й відновлювальні процеси													
Тема 1. Порушення кровообігу, лімфообігу й обміну тканинної рідини			2		4		2						
Тема 2. Пристосувальні, компенсаторні й відновлювальні процеси			2		2								
Разом за модулем 2	12		4		6		2						
Модуль 3. Запалення. Пухлини													
Тема 1. Запалення			2		6		2						
Тема 2. Пухлини			2		6		2						
Разом за модулем 3	20		4		12		4						
Модуль 4. Патоморфологія інфекційних і паразитарних хвороб тварин													
Тема 1. Бактеріальні хвороби			4		12								
Тема 2. Вірусні хвороби			4		10								
Тема 3. Мікози			2		4		2						
Тема 4. Паразитарні хвороби			2		6		2						
Разом за модулем 4	48		12		32		4						
Модуль 5. Основи судово-ветеринарної медицини													

Тема 1. Процесуальні основи судово-ветеринарної експертизи				4									
Тема 2. Організаційні основи судово-ветеринарної експертизи				8									
Разом за модулем 6	12			12									
Усього годин	120	30		74		15							
Курсова робота з патологічної морфології	47												
Усього годин	47												

3. Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Смерть і посмертні зміни	2
2	Пошкодження. Білкові дистрофії	2
3	Вуглеводні та жирові дистрофії	2
4	Мінеральні дистрофії	2
5	Некроз і апоптоз	2
6	Порушення кровообігу, лімфообігу й обміну тканинної рідини	2
7	Пристосувальні, компенсаторні й відновлювальні процеси	2
8	Запалення	2
9	Пухлини	2
10	Бактеріальні хвороби	4
11	Вірусні хвороби	4
12	Мікози	2
13	Паразитарні хвороби	2

4. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Пошкодження. Дистрофії. Класифікація дистрофій	2
2	Клітинні й позаклітинні білкові дистрофії	2
3	Змішані білкові дистрофії	2
4	Вуглеводні дистрофії	2
5	Жирові дистрофії	2
6	Некроз і апоптоз	2
7	Порушення кровообігу, лімфообігу й обміну тканинної рідини	4
8	Пристосувальні, компенсаторні й відновлювальні процеси	2
9	Запалення. Класифікація запалення	2
10	Ексудативне запалення	2
11	Проліферативне запалення	2
12	Пухлини. Класифікація пухлин	2
13	Епітеліальні пухлини	2
14	Мезенхімні пухлини	2
15	Бактеріальні хвороби	12
16	Вірусні хвороби	10
17	Мікози	4
18	Паразитарні хвороби	6
19	Процесуальні основи судово-ветеринарної експертизи	4

20	Організаційні основи судово-ветеринарної експертизи	8
----	---	---

5. Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Пошкодження. Білкові дистрофії	3
2	Некроз і апоптоз	2
3	Порушення кровообігу, лімфообігу й обміну тканинної рідини	2
4	Запалення	2
5	Пухлини	2
6	Мікози	2
7	Паразитарні хвороби	2

6. Методи та засоби діагностики результатів навчання:

- співбесіда;
- тестування;
- здача лабораторних робіт;
- захист курсових робіт;
- залік;
- екзамен.

7. Методи навчання:

- словесний метод (лекція, співбесіда);
- метод практико-орієнтованого навчання;
- метод навчання через дослідження;
- наочний метод (метод ілюстрацій, метод демонстрацій);
- відеометод (дистанційні);
- самостійна робота (виконання завдань).

8. Оцінювання результатів навчання.

Оцінювання знань здобувача вищої освіти відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національну оцінку згідно чинного «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України»

8.1. Розподіл балів за видами навчальної діяльності

Вид навчальної діяльності	Результати навчання	Оцінювання
Модуль 1. Смерть і посмертні зміни. Пошкодження		
Лекція 1. Смерть і посмертні зміни	Знати: визначення смерті, види смерті, етапи процесу вмирання, загальну характеристику посмертних змін. Вміти розпізнати посмертні зміни при проведенні розтину. Розрізняти посмертні зміни від прижиттєвих патологічних процесів.	-
Лабораторна робота 1. Пошкодження. Дистрофії. Класифікація дистрофій	Знати класифікацію дистрофій. Вміти розпізнавати мікроскопічні ознаки білкових дистрофій.	10
Лекція 2. Пошкодження. Білкові дистрофії	Знати етіологію, патогенез, макроскопічні й мікроскопічні ознаки різних видів білкових дистрофій.	-

Лабораторна робота 2. Клітинні й позаклітинні білкові дистрофії	Вміти розпізнавати мікроскопічні ознаки клітинних і позаклітинних білкових дистрофій.	10
Самостійна робота 1. Пошкодження. Білкові дистрофії	Вміти диференціювати різні види білкових дистрофій. Розрізняти білкові дистрофії від інших схожих патологічних процесів.	5
Лекція 3. Вуглеводні та жирові дистрофії	Знати етіологію, патогенез, макроскопічні й мікроскопічні ознаки різних видів жирових і вуглеводних дистрофій.	-
Лабораторна робота 3. Змішані білкові дистрофії	Вміти розпізнавати мікроскопічні ознаки змішаних білкових дистрофій.	10
Лекція 4. Мінеральні дистрофії	Знати етіологію, патогенез, макроскопічні й мікроскопічні ознаки різних видів мінеральних дистрофій.	-
Лабораторна робота 4. Вуглеводні дистрофії	Вміти розпізнавати мікроскопічні ознаки вуглеводних дистрофій.	10
Лекція 5. Некроз і апоптоз	Знати визначення некрозу й апоптозу. Знати етіологію, патогенез, макроскопічні й мікроскопічні ознаки різних видів некрозів	-
Лабораторна робота 5. Жирові дистрофії	Вміти розпізнавати мікроскопічні ознаки жирових дистрофій.	10
Лабораторна робота 6. Некроз і апоптоз	Вміти розпізнавати мікроскопічні ознаки різних видів некрозів.	10
Самостійна робота 2. Некроз і апоптоз	Вміти диференціювати різні види некрозів. Розрізняти некрози від інших схожих патологічних процесів.	5
Модульна контрольна робота 1.		30
Всього за модулем 1		100
Модуль 2. Порушення кровообігу, лімфообігу й обміну тканинної рідини. Пристосувальні, компенсаторні й відновлювальні процеси		
Лекція 1. Порушення кровообігу, лімфообігу й обміну тканинної рідини	Знати, які процеси відносять до порушень крово- та лімфообігу й обміну тканинної рідини. Знати етіологію, патогенез, макроскопічні й мікроскопічні ознаки різних видів вказаних процесів.	-
Лабораторна робота 1. Порушення кровообігу, лімфообігу й обміну тканинної рідини	Вміти розпізнавати мікроскопічні ознаки різних видів порушень крово- та лімфообігу й обміну тканинної рідини.	20
Лекція 2. Пристосувальні, компенсаторні й відновлювальні процеси	Знати, які процеси відносять до пристосувальних, компенсаторних і відновлювальних. Вміти розпізнавати макроскопічні й мікроскопічні ознаки вказаних процесів. Розрізняти морфологічні ознаки вказаних процесів від інших схожих патологічних процесів.	-
Лабораторна робота 2. Порушення кровообігу, лімфообігу й обміну тканинної рідини	Вміти розпізнавати мікроскопічні ознаки різних видів порушень крово- та лімфообігу й обміну тканинної рідини.	20
Лабораторна робота 3. Пристосувальні, компенсаторні й	Вміти розпізнавати мікроскопічні ознаки різних видів пристосувальних,	20

відновлювальні процеси	компенсаторних і відновлювальних процесів.	
Самостійна робота 1. Порушення кровообігу, лімфообігу й обміну тканинної рідини	Вміти диференціювати різні види порушень крово- та лімфообігу й обміну тканинної рідини. Розрізняти морфологічні ознаки вказаних процесів від інших схожих патологічних процесів.	10
Модульна контрольна робота 2.		30
Всього за модулем 2		100
Модуль 3. Запалення. Пухлини		
Лекція 1. Запалення	Знати етіологію, патогенез, макроскопічні й мікроскопічні зміни різних видів і форм запалення.	-
Лабораторна робота 1. Запалення. Класифікація запалення	Знати класифікацію запалення. Вміти розпізнавати мікроскопічні ознаки різних видів запалення.	10
Лекція 2. Пухлини	Знати етіологію і морфогенез пухлинного росту, канцерогенез, макроскопічні й мікроскопічні ознаки різних видів доброякісних і злоякісних пухлин.	-
Лабораторна робота 2. Ексудативне запалення	Вміти розпізнавати мікроскопічні ознаки різних видів ексудативного запалення	10
Лабораторна робота 3. Проліферативне запалення	Вміти розпізнавати мікроскопічні ознаки різних видів проліферативного запалення	10
Самостійна робота 1. Запалення	Вміти диференціювати різні види запалення. Розрізняти ознаки запалення від інших схожих патологічних процесів.	5
Лабораторна робота 4. Пухлини. Класифікація пухлин	Знати класифікацію пухлин, морфологічну характеристику різних видів доброякісних і злоякісних пухлин.	10
Лабораторна робота 5. Епітеліальні пухлини	Вміти розпізнавати мікроскопічні ознаки різних видів епітеліальних пухлин	10
Лабораторна робота 6. Мезенхімні пухлини	Вміти розпізнавати мікроскопічні ознаки різних видів мезенхімних пухлин	10
Самостійна робота 2. Пухлини	Вміти диференціювати різні види доброякісних і злоякісних пухлин. Розрізняти ознаки пухлинного росту від інших схожих патологічних процесів.	5
Модульна контрольна робота 3.		30
Всього за модулем 3		100
Навчальна робота	(M1 + M2 + M3)/3*0,7 ≤ 70	
Залік		30
Модуль 4. Патоморфологія інфекційних і паразитарних хвороб тварин		
Лекція 1. Бактеріальні хвороби	Знати патогенез і патоморфологічні ознаки хвороб бактеріальної етіології різних видів тварин, що мають гострий перебіг. Вміти диференціювати від інших хвороб.	-
Лабораторна робота 1. Бактеріальні хвороби	Вміти розпізнавати в гістологічних препаратах мікроскопічні зміни в уражених органах і тканинах за хвороб бактеріальної етіології, що мають гострий перебіг.	4

Лабораторна робота 2. Бактеріальні хвороби	Вміти розпізнавати в гістологічних препаратах мікроскопічні зміни в уражених органах і тканинах за хвороб бактеріальної етіології, що мають гострий перебіг.	4
Лекція 2. Бактеріальні хвороби	Знати патогенез і патоморфологічні ознаки хвороб бактеріальної етіології різних видів тварин, що мають хронічний перебіг. Вміти диференціювати від інших хвороб.	-
Лабораторна робота 3. Бактеріальні хвороби	Вміти розпізнавати в гістологічних препаратах мікроскопічні зміни в уражених органах і тканинах за хвороб бактеріальної етіології, що мають гострий перебіг.	4
Лабораторна робота 4. Бактеріальні хвороби	Вміти розпізнавати в гістологічних препаратах мікроскопічні зміни в уражених органах і тканинах за хвороб бактеріальної етіології, що мають хронічний перебіг.	4
Лекція 3. Вірусні хвороби	Знати патогенез і патоморфологічні ознаки хвороб вірусної етіології різних видів тварин. Вміти диференціювати від інших хвороб.	-
Лабораторна робота 5. Бактеріальні хвороби	Вміти розпізнавати в гістологічних препаратах мікроскопічні зміни в уражених органах і тканинах за хвороб бактеріальної етіології, що мають хронічний перебіг.	4
Лабораторна робота 6. Бактеріальні хвороби	Вміти розпізнавати в гістологічних препаратах мікроскопічні зміни в уражених органах і тканинах за хвороб бактеріальної етіології, що мають хронічний перебіг.	4
Лекція 4. Вірусні хвороби	Знати патогенез і патоморфологічні ознаки хвороб вірусної етіології різних видів тварин. Вміти диференціювати від інших хвороб.	-
Лабораторна робота 7. Вірусні хвороби	Вміти розпізнавати в гістологічних препаратах мікроскопічні зміни в уражених органах і тканинах за хвороб вірусної етіології в свиней.	4
Лабораторна робота 8. Вірусні хвороби	Вміти розпізнавати в гістологічних препаратах мікроскопічні зміни в уражених органах і тканинах за хвороб вірусної етіології в свиней.	4
Лекція 5. Мікози	Знати патогенез і патоморфологічні ознаки хвороб, що спричинюються патогенними грибами. Вміти диференціювати від інших хвороб.	-
Лабораторна робота 9. Вірусні хвороби	Вміти розпізнавати в гістологічних препаратах мікроскопічні зміни в уражених органах і тканинах за хвороб вірусної етіології в коней.	4

Лабораторна робота 10. Вірусні хвороби	Вміти розпізнавати в гістологічних препаратах мікроскопічні зміни в уражених органах і тканинах за хвороб вірусної етіології у врх і птиці.	4
Лекція 6. Паразитарні хвороби	Знати патогенез і патоморфологічні ознаки хвороб, що спричинюються найпростішими і гельмінтами. Вміти диференціювати від інших хвороб.	-
Лабораторна робота 11. Вірусні хвороби	Вміти розпізнавати в гістологічних препаратах мікроскопічні зміни в уражених органах і тканинах за хвороб вірусної етіології у врх і птиці.	4
Лабораторна робота 12. Мікози	Вміти розпізнавати в гістологічних препаратах мікроскопічні зміни в уражених органах і тканинах за мікозів у врх .	4
Лабораторна робота 13. Мікози	Вміти розпізнавати в гістологічних препаратах мікроскопічні зміни в уражених органах і тканинах за мікозів у птиці.	4
Самостійна робота 1. Мікози	Вміти диференціювати ураження за різних видів мікозів від інших хвороб і схожих патологічних процесів.	3
Лабораторна робота 14. Паразитарні хвороби	Вміти розпізнавати в гістологічних препаратах мікроскопічні зміни в уражених органах і тканинах за протозойних хвороб.	4
Лабораторна робота 15. Паразитарні хвороби	Вміти розпізнавати в гістологічних препаратах мікроскопічні зміни в уражених органах і тканинах за гельмінтозів у врх.	4
Лабораторна робота 16. Паразитарні хвороби	Вміти розпізнавати в гістологічних препаратах мікроскопічні зміни в уражених органах і тканинах за гельмінтозів у свиней.	4
Самостійна робота 2. Паразитарні хвороби	Вміти диференціювати ураження за різних видів гельмінтозів від інших хвороб і схожих патологічних процесів.	3
Модульна контрольна робота 4.		30
Всього за модулем 4		100
Модуль 5. Основи судово-ветеринарної медицини		
Лабораторна робота 1. Процесуальні основи судово-ветеринарної експертизи	Знати процесуальні засади проведення різних видів судових експертиз. Розуміти поняття судово-ветеринарної медицини і судово-ветеринарної експертизи. Знати класифікацію і види судових експертиз.	12
Лабораторна робота 2. Процесуальні основи судово-ветеринарної експертизи	Розуміти статі Закону України «Про судову експертизу» стосовно загальних положень та діяльності судового експерта. Розуміти поняття об'єкту і суб'єкту судової експертизи.	12
Лабораторна робота 3. Організаційні основи судово-ветеринарної	Знати організаційні засади і підстави для проведення судової експертизи. Вміти	12

експертизи	оформлювати відповідну документацію під час проведення судово-ветеринарної експертизи.	
Лабораторна робота 4. Організаційні основи судово-ветеринарної експертизи	Розуміти логічну послідовність дій під час проведення судово-ветеринарної експертизи. Знати права і обов'язки судового експерта.	12
Лабораторна робота 5. Організаційні основи судово-ветеринарної експертизи	Знати види відповідальностей судового експерта. Розуміти правові аспекти діяльності лікаря ветеринарної медицини.	12
Лабораторна робота 6. Організаційні основи судово-ветеринарної експертизи	Розуміти логічну послідовність дій під час проведення судово-ветеринарної експертизи. Вміти оформлювати висновок судового експерта/спеціаліста.	10
Модульна контрольна робота 5.		30
Всього за модулем 5		100
Навчальна робота	$(M1 + M2 + M3 + M4 + M5) / 5 * 0,7 \leq 70$	
Екзамен	30	
Всього за курс	$(\text{Навчальна робота} + \text{екзамен}) \leq 100$	
Курсова робота		100

8.2. Шкала оцінювання знань здобувача вищої освіти

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка за національною системою (екзамени/заліки)
90-100	відмінно
74-89	добре
60-73	задовільно
0-59	незадовільно

8.3. Політика оцінювання

Політика щодо дедлайнів та перескладання	Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання модулів відбувається із дозволу лектора за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).
Політика щодо академічної доброчесності	Списування під час контрольних робіт, заліків та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Курсові роботи, реферати повинні мати коректні текстові посилання на використану літературу.
Політика щодо відвідування	Відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись індивідуально (в он-лайн формі за погодженням із деканом факультету)

9. Навчально-методичне забезпечення:

- електронний навчальний курс навчальної дисципліни (на навчальному порталі НУБіП України eLearn - <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=1786>);
- конспекти лекцій та їх презентації (в електронному вигляді);
- підручники, навчальні посібники;
- методичні матеріали щодо вивчення навчальної дисципліни для здобувачів вищої освіти денної форми здобуття вищої освіти;
- програма навчальної практики навчальної дисципліни.

10. Рекомендовані джерела інформації

1. Патологічна морфологія тварин. Ч. 1 / Б. В. Борисевич, В. В. Лісова, К. А. Чумаков / [Підручник]. – К.: Аграр Медіа Груп, 2020. – 418 с.
2. Патологічна морфологія тварин. Ч. 2 / Б. В. Борисевич, В. В. Лісова, К. А. Чумаков / [Підручник]. – К.: Аграр Медіа Груп, 2020. – 452 с.
3. Патологічна морфологія тварин. Ч. 1. 2-ге видання, доповнене і перероблене / Б. В. Борисевич, В. В. Лісова, К. А. Чумаков / [Підручник]. – К.: ФОП Білецький Р.Г., 2024. – 510 с.
4. Патологічна морфологія тварин. Ч. 2. 2-ге видання, доповнене і перероблене / Б. В. Борисевич, В. В. Лісова, К. А. Чумаков / [Підручник]. – К.: ФОП Білецький Р.Г., 2024. – 480 с.
5. Патологічна анатомія тварин (загальна патологічна анатомія, органопатологія) / Борисевич Б.В., Лісова В.В. / [Навчальний посібник]. – Запоріжжя : "Сору Art", 2017. – 362 с.
6. Борисевич Б.В., Лісова В.В. Методичні вказівки до лабораторних занять з дисципліни Патологічна морфологія та судова ветеринарія. – К.: ЦП «Компринт», 2025. – 90 с.
7. Лісова В.В. Лекції з спеціальної патоморфології. Органопатологія. – К.: «ЦП Компринт», 2015. – 90 с.
8. Борисевич Б.В., Лісова В.В., Чечет О.М., Ложкіна О.В., Котляров Е.С., Купневська М.В. Методичні вказівки з патоморфологічної діагностики інфекційного перитоніту котів. – К. : ЦП «Компринт», 2023. – 32 с.
9. Борисевич Б.В. Інфекційний перитоніт котів : [Монографія] / Б.В. Борисевич , В.В. Лісова, Е.С. Котляров. – К. : ЦП «Компринт», 2023. – 188 с.
10. Лісова В. В. Коронавірусна інфекція собак : [Монографія] / В. В. Лісова, М. Л. Радзиховський. – К. : ФОП Ямчинський О.В., 2019. – 126 с.
11. Лісова В. В. Парвовірози в собак : [Монографія] / В. В. Лісова, М. Л. Радзиховський, О. В. Дишкант. – Житомир: ПП «Євро-Волинь», 2022. – 208 с.
12. Лісова В.В., Радзиховський М.Л. Морфологічні особливості різних форм парвовірусної інфекції собак // Ukrainian Journal of Veterinary Sciences. 2019, Vol. 10 (2): 37-43.
13. Борисевич Б.В., Лісова В.В., Поладова О.Т. Деякі характеристики живого організму та мертвого тіла з точки зору термодинаміки // Ukrainian Journal of Veterinary Sciences. 2019. – Vol. 10 (4). – P. 114-18.
14. Mikhailo Prus, Yulia Duda, Lyudmila Koreyba, Borys Borisevich, Victoria Lisova. Seasonal and age dynamics of passalurosis invasion of rabbits and pathological and histological changes in this nematodosis // Scientific Horizons, 2022, v. 25, N 11, P. 9-19. [https://doi.org/10.48077/scihor.25\(11\).2022.9-19](https://doi.org/10.48077/scihor.25(11).2022.9-19).
15. Лісова В. В. Мікроскопічні зміни в селезінці котів за інфекційного перитоніту / В. В. Лісова, Е. С. Котляров // Ukrainian Journal of Veterinary Sciences, 2022. – Vol. 13, №4. С. 15-25.
16. Борисевич Б.В., Лісова В.В., Дзіміра С., Котляров Е.С. Морфологічні зміни в брижі тонкої кишки котів за інфекційного перитоніту. Ukrainian Journal of Veterinary Sciences, 2023. – V. 14. – N 4. – P. 23-28.